

УДК 343.575

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.4.19>

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВТЯГНЕННЯ
НЕПОВНОЛІТНІХ У ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ,
ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ
ЗАКОНОДАВСТВОМ ОКРЕМИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Яковлева Світлана Володимирівна,

аспірантка

Київського університету права

Національної академії наук України

ORCID: 0000-0002-6099-6386

У науковій статті аналізується кримінальне законодавство зарубіжних країн у частині встановлення кримінальної відповідальності за втягнення неповнолітніх (малолітніх) осіб у вчинення протиправного діяння, в тому числі у вчинення кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів. Авторка відзначає, що втягнення неповнолітніх у кримінальну протиправну діяльність у кримінальному законодавстві зарубіжних країн визначається по-різному. Зроблено висновок, що об'єднання окремих видів антигромадських діянь, у вчинення яких може бути втягнуто неповнолітнього, є типовим для законодавств більшості зарубіжних країн, що виникли на пострадянському просторі.

Результати проведеного аналізу дають підстави стверджувати, що у кримінальному законодавстві зарубіжних країн норми про відповідальність за втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність мають досить розгалужену систему. Зважаючи на позитивний досвід зарубіжних країн, авторка вважає за доцільне запропонувати структурно удосконалити норми КК України та виокремити їх (об'єднати в окремому розділі). Такий підхід, що дозволяє виокремити суспільно небезпечні посягання, що мають спільний родовий об'єкт, в окремий розділ, у якому будуть зосереджені норми про відповідальність за кримінальні правопорушення проти нормального фізичного і морального розвитку неповнолітніх. Таке законодавче рішення вплине на конструювання кримінально-правових норм з урахуванням однорідності охоронюваних законом цінностей, зможе допомогти визначитись зі змістом санкцій цих норм, механізмом заподіяння шкоди охоронюваним законом благам, вирішенню питань звільнення від кримінальної відповідальності і покарання, розмежування кримінально караної та незлочинної поведінки, а також суміжних складів кримінальних правопорушень.

Ключові слова: наркотичні засоби, психотропні речовини, аналоги наркотичних засобів, неповнолітній, малолітній, кримінальне законодавство зарубіжних країн.

Yakovlieva Svitlana. Criminal liability for the involvement of minors in the commitment of criminal offenses in the field of illegal traffic of narcotics, psychotropic substances, their analogues according to the criminal legislation of certain foreign countries

The scientific article analyzes the criminal legislation of foreign countries in terms of establishing criminal liability for involving minors (minors) in the commission of an illegal act, including the commission of criminal offenses in the field of illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, and their analogues. The author notes that the involvement of minors in illegal criminal activity is defined differently in the criminal legislation of foreign countries. It was concluded that the combination of certain types of anti-social acts, in the commission of which a minor may be involved, is typical for the legislation of most foreign countries that arose in the post-Soviet space.

The results of the conducted analysis give grounds for asserting that in the criminal legislation of foreign countries, the norms on responsibility for involving minors in illegal activities have a rather extensive system. Taking into account the positive experience of foreign countries, the author considers it expedient to propose to structurally improve the norms of the Code of Criminal Procedure of Ukraine and separate them (unite them in a separate section). Such an approach allows to separate socially dangerous offenses that have a common generic object into a separate section, which will focus on the norms of responsibility for criminal offenses against the normal physical and moral development of minors. Such a legislative decision will influence the construction of criminal law norms taking into account the homogeneity of values protected by law, will be able to help determine the content of sanctions of these norms, the mechanism of harming goods protected by law, solving issues of exemption from criminal liability and punishment, distinguishing between criminally punishable and non-criminal behaviour, and as well as related components of criminal offenses.

Key words: narcotic drugs, psychotropic substances, narcotic drug analogues, minor, criminal legislation of foreign countries.

Проведення порівняльно-правового аналізу чинного кримінального законодавства України та окремих зарубіжних країн є важливим елементом наукового дослідження, оскільки дає змогу повно і чітко розглянути проблемні питання кримінальної відповідальності за вчинення тих чи інших кримінальних правопорушень, знайти колізії у національному законодавстві та запропонувати шляхи їх подолання, спираючись на досвід зарубіжних країн.

Втягнення неповнолітніх у кримінальну протиправну діяльність у кримінальному законодавстві зарубіжних країн визначається по-різному.

З огляду на те, що предметом нашого наукового дослідження є залучення неповнолітнього до незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів як окремих прояв (специфічний вид) втягнення неповнолітнього у кримінальну протиправну діяльність, особливу увагу зосередимо на законодавстві тих зарубіжних країн, що виділяють подібні діяння.

Кримінальне законодавство більшості зарубіжних країн містить норми, що охороняють права та інтереси неповнолітніх, та спрямоване на захист неповнолітнього від втягнення у вчинення кримінальної протиправної діяльності.

У **КК Нідерландів** у розділі 14 «Злочини проти суспільної моральності» міститься ст. 252, що передбачає відповідальність за втягнення неповнолітнього у вживання алкоголю [1, с. 79]. Якщо діяння спричинило смерть неповнолітнього, покарання сягає дев'яти років позбавлення волі. Спеціальним суб'єктом цього кримінального

правопорушення виступає особа, що займається професійною діяльністю. Додатковим покаранням є позбавлення такої особи права займатися цим видом діяльності. Ст. 253 КК Нідерландів встановлює відповідальність законного представника неповнолітнього (батьків, опікунів, піклувальників), які завідомо знали, що неповнолітнього буде використано для жебрацтва, художніх показів, що поєднується з ризиком, або роботи, що є небезпечною чи шкідливою для здоров'я. Таким чином, значна частина злочинів проти неповнолітніх вчиняються у сім'ї, а також особами, що зобов'язані піклуватися про неповнолітнього.

Відповідно до ст. 214 **КК Румунії** [2] будь-яка особа, котра змушує неповнолітнього або людину з фізичними чи психічними вадами здоров'я неодноразово звертатися з проханням про матеріальну допомогу або отримання матеріальної вигоди від цієї діяльності, карається позбавленням волі на строк від 6 місяців до 3 років або штрафом. Вчинення кримінального правопорушення батьком (матір'ю), опікуном, піклувальником або іншою особою, що зобов'язана піклуватися, або вчинення злочину шляхом примушування тягне покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 1 до 5 років.

Особа, що має владу над дитиною, – це будь-яка людина, котра має перевагу над дитиною за соціальним статусом або віком (наприклад, учитель, старший брат (сестра), інший родич, що є старшим за віком). У більшості зарубіжних країн визнається, що позиція довіри й авторитету не обмежується кровною спорідненістю, а включає вітчима (мачуху), прийомних батьків також.

КК Франції [3] у главі 7 «Про посягання на неповнолітніх і на сім'ю» міститься низка статей, що встановлюють відповідальність за втягнення неповнолітніх у кримінальну протиправну поведінку. Ст. 227-18 КК Франції передбачає відповідальність за пряме підбурювання неповнолітнього до незаконного вживання наркотиків. Кваліфікованим складом кримінального правопорушення є вчинення вказаних дій у шкільному чи виховному закладі. Крім того, французький кримінальний закон окремими нормами передбачає відповідальність за підбурювання неповнолітнього до систематичного і надмірного вживання алкогольних напоїв (ст. 227-19 КК Франції), підбурювання неповнолітнього до зайняття жебрацтвом (ст. 227-20 КК Франції). Таким чином, французьке кримінальне законодавство детально та уважно підходить до захисту неповнолітніх від потенційно небезпечних форм впливу на них, системно підходить до визначення видів (підвидів) втягнення неповнолітніх до кримінальної протиправної діяльності.

Кримінальні правопорушення щодо втягнення неповнолітніх у кримінальну протиправну діяльність міститься у **КК Республіки Польща** [4]. Так, главою 26 «Злочини проти сім'ї та опіки» міститься ст. 208, що передбачає відповідальність за споювання малолітнього, давання йому алкогольних напоїв, сприяння йому у вживанні або схиляння його до вживання таких напоїв.

КК КНР [5] містить відповідальність за примушування неповнолітнього, що не досяг 14 років, залишити свою сім'ю або опікуна шляхом хитрощів і обману (ст. 262 КК КНР). Слід наголосити, що КК КНР містить відповідальність саме за примушування неповнолітнього покинути сім'ю з *будь-якою метою*, а не схиляння до жебрацтва. Крім того, КК КНР передбачає відповідальність за втягнення, навчання, залучення обманним шляхом або примушування неповнолітнього до вживання наркотиків перорально чи шляхом ін'єкції (ст. 353 КК КНР). Особливістю правового регулювання є детальне визначення складів кримінальних правопорушень, наведення у тексті закону відкритого переліку наркотичних засобів та прекурсорів, вказівка на конкретні

розміри наркотичних засобів у грамах (для встановлення великого чи невеликого розміру наркотичного засобу). Слід зазначити, що КК КНР встановлює відповідальність за втягнення, навчання, залучення шляхом обману або примушування неповнолітніх до вживання наркотиків перорально або шляхом ін'єкцій. Такі дії караються максимально суворим покаранням – позбавленням волі на строк від 3 до 7 років та штрафом (ч. 3 ст. 353 КК КНР). Так само карається використання, підбурювання неповнолітнього до контрабанди, продажу, транспортування і виготовлення наркотиків або продаж наркотиків неповнолітнім. Відповідальність за такі дії передбачена окремою нормою – ч. 6 ст. 347 КК КНР. Слід зазначити, що безпосередньо у КК КНР вказано, що у разі залучення неповнолітнього до вчинення наркозлочинів суд має вибирати для винного покарання, наближене до максимальної межі. При цьому наркомани визнаються особами, що потребують особливого лікування, реабілітації та ресоціалізації. Наркозалежні особи можуть проходити лікування в домашніх умовах добровільно або ж примусово ізолюються для лікування на строк не більше 3 років.

Відповідно до ст. 17 КК КНР особи, що вчинили поширення наркотиків віком від 14 до 16 років, притягаються до кримінальної відповідальності. Однак вони підлягають більш м'якому покаранню або їм призначається покарання, нижче від нижчої межі, що передбачено КК КНР. У тих випадках, коли особи, що не досягли 16 років, не піддаються покаранню, глави їхніх сімей або опікуни зобов'язані посилити контроль за поведінкою таких осіб чи їх вихованням; за необхідності такі особи можуть бути взяті на виховання державою.

У **КК Іспанії** [6] передбачені норми, що містять склади кримінальних правопорушень щодо втягнення неповнолітніх у зайняття жебрацтвом та бродяжництво (ст. 225 КК Іспанії), таємне використання або надання малолітніх або недієздатних для жебрацтва (ст. 233 КК Іспанії). Об'єктивну сторону вказаних кримінальних правопорушень становить використання неповнолітнього (малолітнього) як інструменту, засобу вчинення кримінального правопорушення.

Ст. 171 **КК Республіки Азербайджан** [6] встановлює відповідальність за втягнення неповнолітніх у зайняття проституцією або вчинення інших аморальних дій, перелік яких не наводиться. Такими діями можуть бути бродяжництво, жебрацтво, вживання алкоголю та наркотиків. Проте відсутність правової визначеності у такому випадку перешкоджає правильному застосуванню цієї норми та не сприяє ефективному захисту інтересів неповнолітніх.

Ст. 166 **КК Республіки Вірменія** [7] передбачає відповідальність за втягнення неповнолітнього у системне вживання алкогольних напоїв, немедичне вживання сильнодіючих або інших одурманюючих речовин, проституцію, бродяжництво або жебрацтво, вчинення дій, пов'язаних із виготовленням матеріалів або предметів порнографічного характеру. У такому випадку законодавець надав вичерпний перелік кримінально караних дій у межах кримінально-правового захисту одного об'єкта. Видається, що такий підхід є більш вдалим та конкретизованим, дозволяє точно та неупереджено застосувати кримінальний закон.

У **КК Республіки Білорусь** [8] відповідальність за злочини проти укладу сімейних відносин та інтересів неповнолітніх виділена в окрему главу 21 Особливої частини КК РБ. Так, ч. 1 ст. 172 КК РБ передбачена відповідальність за втягнення особою, що досягла вісімнадцятирічного віку, завідомо неповнолітнього у скоєння злочину шляхом обіцянок, обману чи іншим способом. Кваліфікований склад передбачено за вчинення таких дій із застосуванням насильства або погроз його застосування, або вчинена одним із батьків, педагогічним працівником або іншою особою, на яку покладено обов'язок щодо виховання неповнолітнього (ч. 2 ст. 172 КК РБ); поєднане із втягненням неповнолітнього в організовану групу або до вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину (ч. 3 ст. 172 КК РБ). Окремою нормою передбачена відповідальність за втягнення неповнолітнього в антигромадську поведінку (ст. 173 КК РБ). Йдеться про втягнення неповнолітнього у системне вживання алкоголю або системне немедичне вживання сильнодіючих або інших одурманюючих речовин, або у бродяжництво чи жебрацтво.

Крім того, у розділі 20 «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості» міститься норма, що встановлює відповідальність за втягнення завідомо неповнолітнього у зайняття проституцією або примушування до продовження зайняття проституцією особою, що досягла вісімнадцятирічного віку (ч. 2 ст. 171-1 КК РБ). Кримінальна відповідальність за втягнення неповнолітніх у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів встановлена ч. 2 ст. 331 КК РБ, про що йшлося вище.

Можемо стверджувати, що КК РБ не містить комплексного законодавчого регулювання кримінальних правопорушень.

Глава XXIV **КК Грузії** [9] «Злочини проти сім'ї і неповнолітніх» містить ст. 171 КК Грузії, що передбачає відповідальність за втягнення неповнолітнього у антигромадську діяльність. Формами вчинення цього кримінального правопорушення є схилення неповнолітнього до жебрацтва або іншої антигромадської діяльності (ч. 1 ст. 171 КК Грузії), втягнення неповнолітнього у немедичне вживання одурманюючих чи лікувальних засобів (ч. 2 ст. 171 КК Грузії). Ч. 5 ст. 253 КК передбачена відповідальність за втягнення завідомо неповнолітнього у зайняття проституцією. Ст. 255-1 КК Грузії вказує на відповідальність за втягнення неповнолітнього до незаконного виготовлення і збут порнографічних творів або інших предметів порнографічного характеру. Ч. 3 ст. 272 КК Грузії передбачає відповідальність за схилення до вживання наркотичних засобів, їх аналогів, нових психоактивних речовин, психотропних речовин або їх аналогів особи, що не досягла 21-річного віку.

КК Республіки Казахстан [10] у розділі «Кримінальні правопорушення проти сім'ї і неповнолітніх» містить три статті, що присвячені кримінальній відповідальності за втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність. Так, втягнення неповнолітнього у вчинення кримінальних правопорушень особою, що досягла вісімнадцятирічного віку, визначається ч. 1 ст. 132 КК РК. Підвищена кримінальна відповідальність настає за вчинення вказаних дій спеціальним суб'єктом, до якого казахський законодавець відносить батьків, педагогів або інших осіб, на яких покладено обов'язки з виховання дитини (ч. 2 ст. 132 КК РК).

Крім того, до кваліфікованих ознак належить вчинення кримінальних правопорушень шляхом використання шляхів телекомунікацій, у тому числі Інтернету (ч. 2 ст. 132 КК РК), а до особливо кваліфікованих – вчинення вказаних діянь із застосуванням насильства або погрози його застосування (ч. 3 ст. 132 КК РК); втягнення неповнолітнього у вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину (ч. 4 ст. 132 КК РК) або у злочинну діяльність злочинної групи (ч. 5 ст. 132 КК РК).

Окремою нормою встановлена відповідальність за втягнення неповнолітнього у вчинення антигромадських діянь, до яких належить вживання одурманюючих речовин або токсикоманія, неодноразове вживання алкогольних напоїв, бродяжництво або жебрацтво (ст. 133 КК РК); за втягнення неповнолітнього у зайняття проституцією (ст. 134 КК РК) та за втягнення неповнолітніх у виготовлення продукції еротичного змісту (ст. 144 КК РК). Відповідальність за схиляння до вживання наркотичних засобів встановлена окремою нормою, що проаналізована вище.

КК Киргизької Республіки [11] передбачена відповідальність за втягнення дитини у порнобізнес (ст. 162 КК), у скоєння злочину (ст. 180 КК), у вчинення антигромадських діянь, що охоплює вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин, бродяжництво або жебрацтво (ст. 181 КК).

Глава VII **КК Республіки Молдова** [12] присвячена злочинам проти сім'ї і неповнолітніх. Відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність або схиляння до аморальних діянь (жебрацтво, азартні ігри, розпуста) встановлена для осіб, що досягли вісімнадцятирічного віку (ст. 208 КК РМ). До кваліфікованих ознак злочину відносять вчинення таких дій батьками або іншими законними представниками дитини або педагогами (ч. 2 ст. 208 КК). До особливо кваліфікованих ознак кримінального правопорушення належить вчинення вказаних дій (а) із застосуванням насильства або погроз його застосування, (б) шляхом втягнення неповнолітніх в організовану злочинну групу або злочинну організацію, (с) шляхом втягнення неповнолітнього у вчинення

злочину терористичного характеру (ч. 3 ст. 208 КК). Окремою нормою передбачена відповідальність за втягнення неповнолітніх у незаконне вживання наркотичних, психотропних і/або інших речовин, що володіють схожими властивостями, вчинене особою, що досягла вісімнадцятирічного віку (ч. 1 ст. 209 КК). Кваліфікованою ознакою такого кримінального правопорушення є вчинення зазначених дій із застосуванням насильства або з погрозою його застосування (ч. 2 ст. 209 КК). У 2012 році в КК Республіки Молдова були включені ст. ст. 208-1 та 208-2, що регламентують відповідальність за дитячу порнографію і отримання будь-якої матеріальної винагороди за сексуальні послуги, що надаються особою, яка завідомо для винного не досягла вісімнадцятирічного віку. Таким чином, молдавський законодавець більш системно підійшов до вирішення питання захисту неповнолітніх від аморального чи асоціального способу життя.

Глава 20 **КК Республіки Таджикистан** [13] «Злочини проти сім'ї та неповнолітніх» містить подібні склади кримінальних правопорушень. Так, ст. 165 КК РТ встановлює відповідальність за втягнення неповнолітнього у скоєння злочину. Законодавець визначає способи вчинення втягнення: шляхом обіцянок, обману, погроз або іншим способом. При цьому позитивною рисою є вказівка, що суб'єктом злочину може бути особа, що досягла вісімнадцятирічного віку. Спеціальними суб'єктами, за дії яких передбачена посиленна кримінальна відповідальність, виступають батьки, педагоги або інші особи, на яких покладено законом обов'язок щодо виховання неповнолітнього (ч. 2 ст. 165 КК РТ). До особливо обтяжуючих обставин такого кримінального правопорушення належать вчинення зазначених дій із застосуванням насильства чи погроз його застосування (ч. 3 ст. 165 КК РТ), якщо неповнолітнього втягують в організовану групу або злочинну організацію (п. а ч. 4 ст. 165 КК РТ) або у вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів (п. б ч. 4 ст. 165 КК РТ). Окремою нормою передбачена відповідальність за втягнення неповнолітнього у вчинення антигромадського діяння (систематичне

вживання алкогольних напоїв, систематичне немедичне вживання сильнодіючих або інших одурманюючих речовин, у проституцію, бродяжництво або жебрацтво) (ч. 1 ст. 166 КК РТ). Специфічними особливо кваліфікуючими ознаками є вчинення вказаних дій: а) щодо двох і більше неповнолітніх; б) пов'язані із застосуванням насильства чи погрози насильством; в) вчинене повторно (ч. 3 ст. 166 КК РТ). Крім того, у КК цієї країни передбачена відповідальність за специфічні посягання на нормальний фізичний та психічний розвиток неповнолітніх: видача заміж або укладення шлюбу з дівчиною, що не досягла шлюбного віку (ст. ст. 168–169 КК РТ).

У **КК Республіки Узбекистан** [14] встановлена відповідальність за втягнення неповнолітнього в антисоціальну поведінку, проявами якої законодавець називає вживання алкогольних напоїв, речовин або засобів, що не є наркотичними і їх аналогами або психотропами, але впливають на інтелектуально-вольову діяльність (ч. 1 ст. 127 КК РУ). Кримінальна відповідальність настає після накладення адміністративного стягнення за такі дії. Посилена кримінальна відповідальність настає за втягнення неповнолітнього у вживання наркотичних засобів, їх аналогів або психотропних речовин (ч. 2 ст. 127 КК РУ). Особливо обтяжуючими обставинами цього кримінального правопорушення є втягнення неповнолітнього, вчинене: а) особою, що раніше вчинила будь-який злочин, пов'язаний з незаконним оборотом наркотичних речовин або психотропних речовин; б) щодо двох і більше неповнолітніх; в) у навчальних закладах або інших місцях, котрі використовуються школярами, студентами для проведення навчальних, спортивних або громадських заходів (ч. 3 ст. 127 КК РУ). Особливою нормою встановлена відповідальність за втягнення неповнолітнього у жебрацтво, а також втягнення у жебрацтво з примушуванням до вживання алкогольних напоїв або ненаркотичних речовин (ч. 2 ст. 127-1 КК) або повторно чи небезпечним рецидивістом, організованою групою або в її інтересах, з примушуванням іншої особи до вживання наркотичних засобів, їх аналогів або психотропних речовин (ч. 3 ст. 127-1 КК РУ). Таким чином,

КК Республіки Узбекистан кримінальну відповідальність за втягнення неповнолітнього у антигромадську діяльність пов'язує з адміністративною преюдицією.

Таким чином, об'єднання окремих видів антигромадських діянь, у вчинення яких може бути втягнуто неповнолітнього, є типовим для законодавств більшості зарубіжних країн, що виникли на пострадянському просторі.

Результати проведеного аналізу дають підстави стверджувати, що у кримінальному законодавстві зарубіжних країн норми про відповідальність за втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність мають досить розгалужену систему. Зважаючи на позитивний досвід зарубіжних країн, вважаємо доцільним запропонувати структурно удосконалити норми КК України та виокремити їх (об'єднати в окремому розділі). З метою розмежування втягнення неповнолітніх у різні види протиправної діяльності пропонуємо виокремити в окремому розділі складу кримінальних правопорушень:

- втягнення неповнолітніх у вчинення кримінальних правопорушень (ст. 304 КК України);

- втягнення неповнолітніх у вчинення антигромадської діяльності (пияцтво, зайняття жебрацтвом, азартними іграми) (ст. 304 КК України);

- втягнення неповнолітнього у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів (ч. 2 ст. 315 КК України);

- втягнення неповнолітнього у зайняття проституцією (ч. ч. 3, 4 ст. 303 КК України);

- втягнення неповнолітнього в обіг порнографічної продукції (ст. ст. 301-1, 301-2 КК України).

Перелік норм, що захищають неповнолітніх, може бути розширений.

Такий підхід, що дозволяє виокремити суспільно небезпечні посягання, що мають спільний родовий об'єкт, в окремий розділ, у якому будуть зосереджені норми про відповідальність за кримінальні правопорушення проти нормального фізичного і морального розвитку неповнолітніх. Таке законодавче рішення вплине на конструювання кримінально-правових норм з урахуванням однорідності охоронюваних законом цінностей, зможе допомогти визначитись зі змістом санкцій цих норм, механізмом заподіяння шкоди охороню-

ваним законом благам, вирішенню питань звільнення від кримінальної відповідальності і покарання, розмежування кримінально караної та незлочинної поведінки, а також суміжних складів кримінальних правопорушень. Вважаємо, що кримінальні правопорушення, що посягають на інтереси неповнолітніх, повинні належати до нетяжких злочинів.

Проаналізувавши норми кримінального законодавства зарубіжних країн, можна

дійти висновку, що кримінальні закони зарубіжних країн містять норми, що дозволяють вирішити проблему захисту неповнолітніх від втягнення їх у вчинення кримінальних протиправних діянь, у тому числі й у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин. Проте відсутні єдині стандарти в царині їх кримінально-правового захисту, в окремих випадках слід відзначити необхідність посилення гарантій безпеки неповнолітніх.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Уголовный кодекс Голландии. / Под ред. Б.В. Волженкина; пер. с англ. И.В. Мироновой. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2001. 125 с.
2. Уголовный кодекс Румынии. URL: <http://ugolovnykodeks.ru/2011/11/ugolovnyj-kodeks-rumynii/> (дата звернення: 11.08.2022).
3. Уголовный кодекс Франции. / Науч. ред. Л.В. Головки, Н.Е. Крылова. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2002. 650 с.
4. Уголовный кодекс Польши. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2001. 149 с.
5. Кримінальний кодекс Китайської Народної Республіки. Прийнятий на 5-ій сесії Всекитайських зборів народних представників шостого скликання 14 березня 1997 року. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8b1Qjfhq4VsJ:https://www.mfa.gov.cn/ce/cerus/rus/zfhz/zgflyd/t1330730.htm&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 11.08.2022).
6. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики от 30.12.1999 № 780-IQ (по сост. на 29.05.2015). *Сборник законодательных актов Азербайджанской Республики*. 2000. № 4. Ст. 251.
7. Уголовный кодекс Республики Армения от 29.04.2003 № ЗР-528 (по сост. на 17.12.2014). *Официальные ведомости Республики Армения*. 2003. № 25. Ст. 407.
8. Кримінальний кодекс Республіки Білорусь. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30414984 (дата звернення: 11.08.2022).
9. Кримінальний кодекс Грузії. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/16426?publication=241> (дата звернення: 11.08.2022).
10. Кримінальний кодекс Республіки Казахстан. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252#sub_id=0 (дата звернення: 11.08.2022).
11. Кримінальний кодекс Киргизької Республіки. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309> (дата звернення: 11.08.2022).
12. Кримінальний кодекс Республіки Молдова. URL: <http://lex.justice.md/ru/331268> (дата звернення: 11.08.2022).
13. Кримінальний кодекс Республіки Таджикистан. URL: <http://mmk.tj/ru/legislation/legislation-base/codex> (дата звернення: 11.08.2022).
14. Кримінальний кодекс Республіки Узбекистан. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30421110&doc_id2=30421110#pos=408;-102&pos2=3327;-82 (дата звернення: 11.08.2022).